

Cao-onderhandelingen in crisistijd

Publicatie 24 | Rein de Sauvage Nolting

Wetenschapsmiddag de Burcht 7-02-2022

Programma

- Toelichting publicatie 24 +- 30 min
- Lessen voor vandaag? Reflectie met Robbert Coenmans (FNV), beleidsmedewerker arbeidsvoorwaardencoördinatie team +- 15 min
- Discussie +- 15 min

Cao-onderhandelingen in crisistijd

**Een casestudie naar vier
cao-onderhandelingen tijdens de
coronacrisis**

Rein de Sauvage Nolting

Publicatie nr. 24

 DE BURCHT
Wetenschappelijk Bureau voor de Vakbeweging

Deel I - de publicatie

Introductie

- ‘Hoe zijn de sociale partners omgegaan met de coronacrisis’
- Case study naar vier cao-onderhandelingen
- *‘Onder welke condities de sociale partners op decentraal niveau tijdens een crisis tot een gezamenlijke aanpak komen door een cao af te sluiten waarin de arbeidsvoorwaarden specifiek aan de crisis worden aangepast’*

De cases

- A. Motorvoertuigen- en Tweewielerbedrijf crisis-cao 2020-2022
- B. Metalektro cao 2020-2022
- C. Openbaar Vervoer crisis-cao 2020-2021¹
- D. Ondernemings-cao in het Openbaar Vervoer 2020-2022

¹ Op verzoek van de respondenten wordt de identiteit van de twee cao's in het openbaar vervoer niet onthuld.

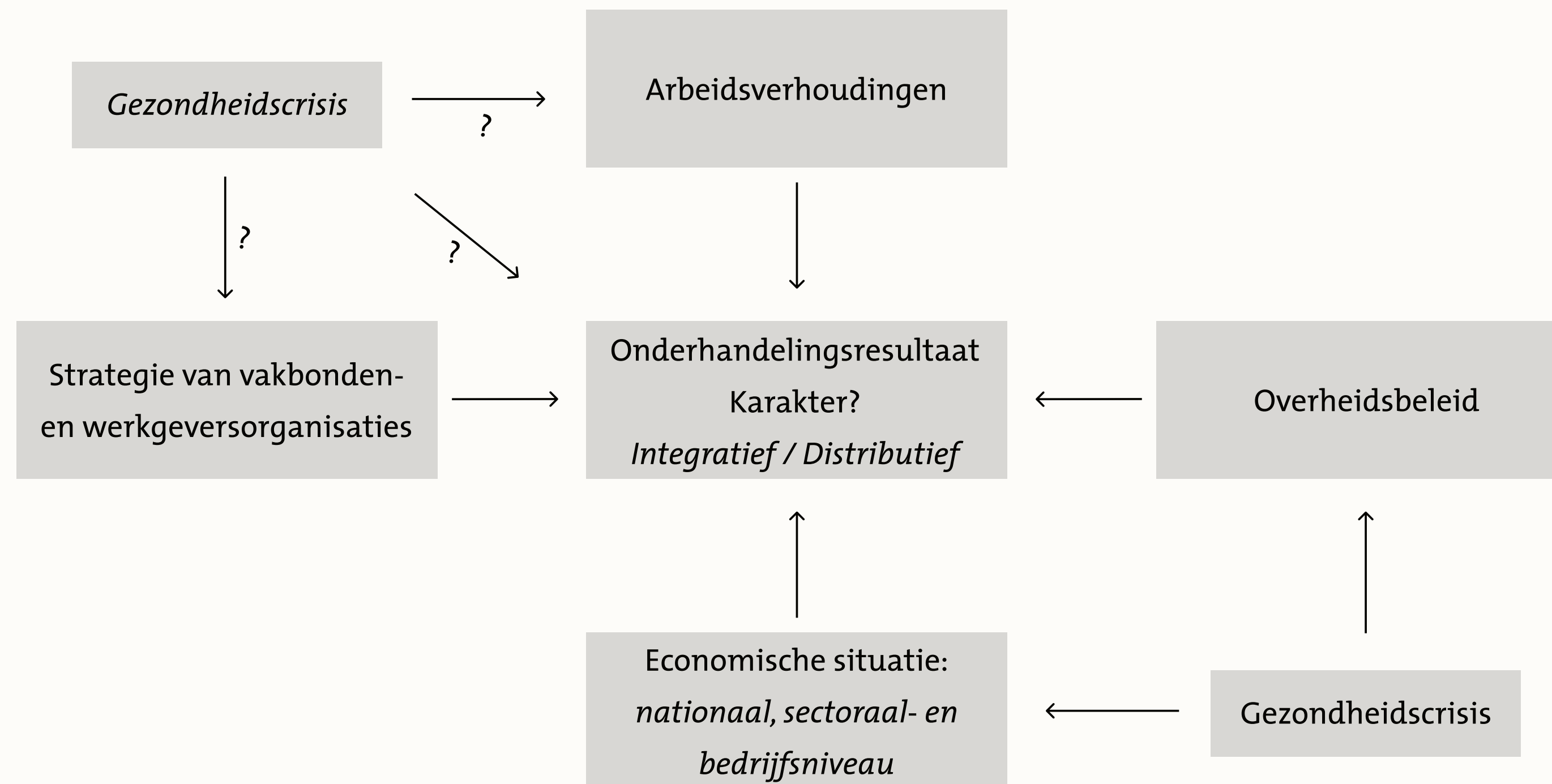
De vergelijking

- Vergelijking tussen en binnen sectoren
- Vergelijkbare sectoren, (op het eerste oog) uiteenlopende uitkomsten

De cases

Sector	Cao	Soort cao
Metaal	Motorvoertuigen- & Tweewielerbedrijf	Crisis-cao
Metaal	Metalektro	Normale cao (met crisis-clausule)
Vervoer	Openbaar vervoer 1	Crisis-cao
Vervoer	Openbaar vervoer 2	Ondernemings-cao

Theoretisch kader (I)

Figuur I: Factoren die de reacties van sociale partners bepalen uit Glassner, Keune & Marginson (2011), aangepast aan de coronacrisis

Wat kunnen we in algemene zin zeggen?

- Arbeidsverhoudingen: t.o.v. eerdere crises uitblijven van nationaal sociaal akkoord
- Overheidsbeleid: contactbeperkende- maatregelen en steunpakketten (tripartite met sociale partners)
- Nationale economische situatie: gekenmerkt door asymmetrie tussen en binnen sectoren
- Strategie van vakbonden en werkgeversorganisaties: 'AWVN: arbeidsvoorwaarden in de coronacrisis'. 'FNV: Goed werk, zeker inkomen: zeker nu' (volgende dia)

Inzet vakbonden en werkgevers

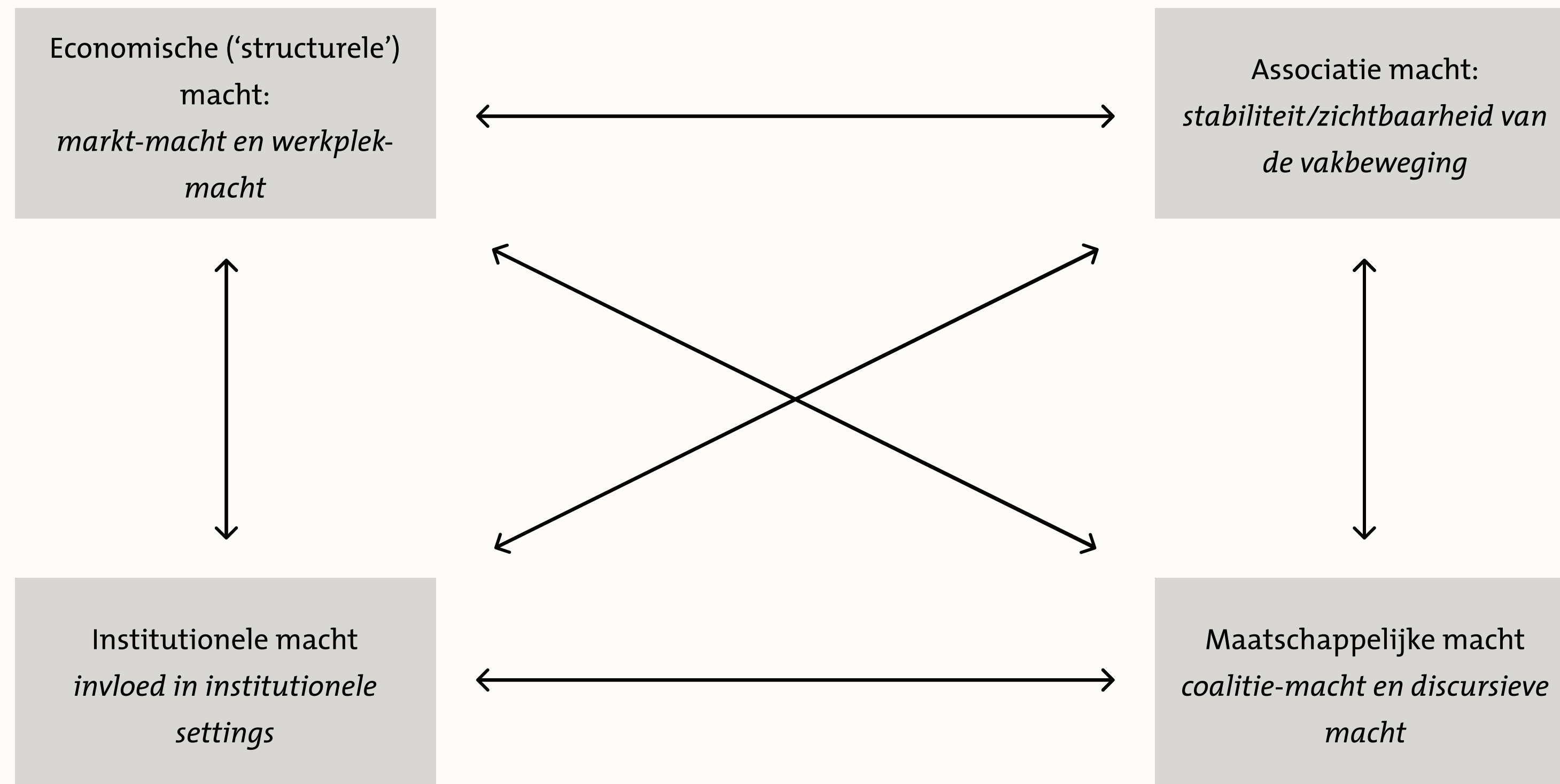
**Goed werk, eerlijk inkomen: zeker nu
(FNV, 2020)**

- ‘Rekening mag niet opnieuw bij werkenden worden neergelegd’.
- (1) hard geraakte sectoren
‘maatwerkoplossingen’
- (2) ‘normale sectoren’ looneis 5%
- (3) ‘heldenbonus’ voor werknemers
vitale beroepen

**Arbeidsvoorwaarden in coronacrisis
(AWVN et. al, 2020)**

- ‘Crisismaatregelen voor continuïteit en werkbehoud door kostenbesparing waar het moet, en te investeren waar het kan’,
- Tijdig betrekken van m.r. en vakbonden
bij ‘maatregelen’
- Langetermijninzet: mee-ademend
arbeidsvoorwaardenpakket

Theoretisch kader (II)

Figuur II: Power Resources uit Gerst, Pickshaus, Wagner (2011), in, Schmalz & Dörre (2018)

Machtsbronnen

	Motorvoertuigen- en twielerbedrijf	Metalektro	OV1	OV2
Workplace bargaining power	Gemiddeld	Hoog	Hoog	Hoog
Marketplace bargaining power	Gemiddeld	Hoog	Gemiddeld	Gemiddeld
Relatieve organisatiegraad (associatiemacht)	Laag	Gemiddeld- Hoog	Hoog	Hoog
Actiebereidheid	Gemiddeld	Hoog	Gemiddeld	Gemiddeld

(1) Crisis-cao Motorvoertuigen- en Tweewielerbedrijf

- Economische situatie: asymmetrisch ‘we zagen de hele markt *inkakken*’ (Onderhandelaar FNV).
- Onderhandelingsinzet decentrale sociale partners: = +-
 - (VB) inzet op nationaal niveau. ‘*een geringe loonstijging die destijds de lage inflatie kon bijhouden voor koopkrachtbehoud*’ (Onderhandelaar FNV).
 - (WG) afwijkingsmogelijkheden in loonsverhoging door deze te koppelen aan gebruik NOW-regeling.
- Proces: spoedig vormen van een commissie (twee vakbondsbestuurders en twee afgevaardigden van de BOVAG), twee-wekelijks overleg. ‘*daar hebben we mekaar gevonden. Dat was vrij snel*’ (Onderhandelaar FNV)
- Uitkomst: voorwaardelijke loonsverhoging (2x 1%) gekoppeld aan

(2) Metalektro cao

- Economische situatie: ‘*statistische Bermudadriehoek* (Onderhandelaar CNV) & ‘Jullie krijgen ontzettend veel geld van de overheid (Onderhandelaar FNV)’
- ‘Als die [werknemers] weg zijn, vinden we die niet terug’ (Onderhandelaar FME)’ (Structural Power Resource)
- Ultimatum in december 2020, vakbonden stakingen tot zomer 2021
- Wisseling van de wacht aan de onderhandelingstafel, veranderende economische omstandigheden (inflatie) & gezamenlijke strategische agenda

(3) crisis-cao OV1 (1)

- Economische situatie: slecht
- Werkgevers: 'kunnen echt niet anders dan nullijn'.
- Vakbonden: verschuiving doel naar 'voorkomen van verslechtering'

“De buschauffeurs die ondanks de hoge werkdruk in de sector merken (...) er zijn bijna geen reizigers meer. (...) dat heeft toch wel een beetje realiteit met zich meegebracht (...) Het is toch verstandig dat we onze inzet hierop gaan aanpassen, want anders ga je een verwachtingspatroon creëren (...) Het is lastig om druk te gaan zetten voor je arbeidsvoorwaarden tegen de achtergrond van lege bussen’ (...) De sector staat helemaal in brand, dus we hebben onze looneis gewoon laten varen (...) we zijn op de werkgelegenheidsgarantie gaan zitten

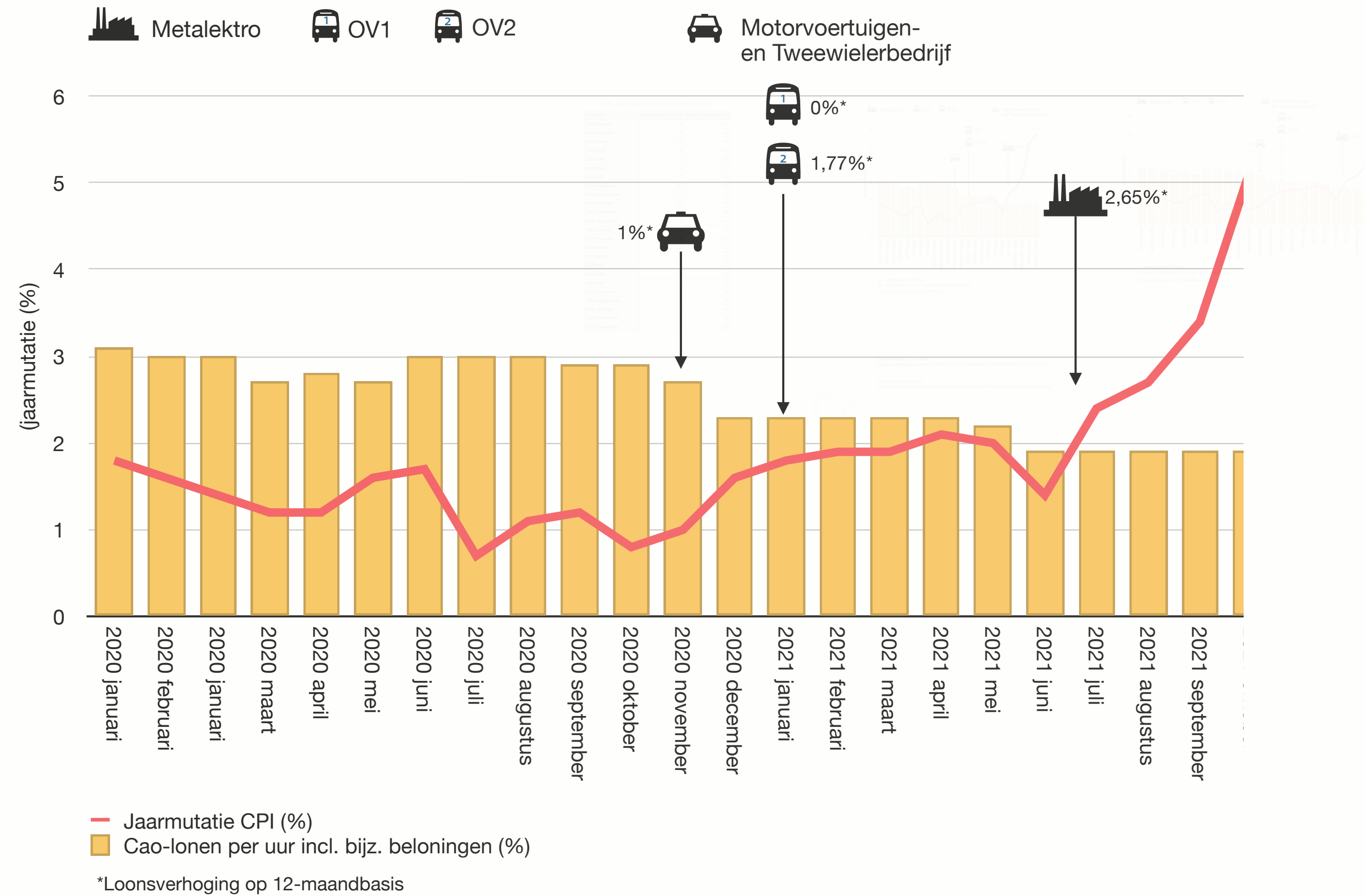
(3) crisis-cao OV1 (2)

- Uitkomst: crisis-cao. Uitrui WTV en loonmatiging.
Uitwerking RVU-regeling in werkgroepen.
- Reflectie: niet tevreden met uitwerking paritaire commissie,
twijfel over 'gezamenlijkheid'
- Grote steun van achterban door erkenning economische
situatie (verhouding productie en omzet > teruglopende)

(4) crisis-cao OV2

- Economische situatie: slecht
- Inzet werkgevers: kostenbesparing
- Inzet vakbonden: 5% loonsverhoging
- Proces: moeizaam begin, (verworpen) 'pact' werkgevers, patstelling
- Uitkomst: eindbod vanuit werkgevers, 'leden stemmen schoorvoetend in met de cao'

Uitkomsten

(Externe) condities

- Dezelfde definitie van de economische situatie. *Rol steunpakket. Ontbreken boete op ontslag bij beschikbaarheidsvergoeding.*
- Evenwicht tussen productie en omzet. *Maakt 'wederkerig en omkeerbaar' wel/niet mogelijk.*
- Geschiedenis van arbeidsverhoudingen. *Continuüm, niet voldoende.*
- Timing van het onderhandelingsproces. *Timing proces, productie- en economisch herstel.*

Hoe de verschillen te duiden

- Tussen OV/Metaal: Gevolgen van de crisis op de power resources van de vakbonden (circulation effects)
- Tussen OV1/OV2: erkenning van financiële situatie (steunpakket ontoereikend, wie is de 'schuldige'?)

Steunpakketten

‘De NOW-regeling heeft de onzekerheid over de gevolgen van de *coronacrisis* voor de werkgelegenheid sterk verminderd. Toch leidde dit tot een distributief conflict over de loonsverhoging, juist vanwege de zekerheid ten aanzien van de werkgelegenheid die de overheidssteun bood. Immers, er was door de ‘ontslagboete’ in de NOW-regeling weinig risico voor de bonden dat er grote ontslagrondes zouden volgen’.

Het strategische dilemma

(1) Adequaat reageren

- ‘Maatwerkoplossing’
- Crisis-cao
- + Behoud werkgelegenheid, vermindering onzekerheid
- Risico te veel weggeven, wat achteraf niet nodig bleek te zijn.

(2) Voet bij stuk

- Vasthouden aan oorspronkelijke looneis
- ‘Regulier’ onderhandelingsproces
- + kans op betere afspraken op het gebied van loon-, en secundaire voorwaarden
- - Werkgever zet je vakbond ‘buiten spel’, kans dat werkgelegenheid verloren gaat

Slotwoord

- Geen 'eenduidig' beste reactie. Geen effectiviteitsstudie (ivm. kleine n)
- Doel begrijpen hoé sociale partners omgaan met crisistijd d.m.v. identificatie van de relevante factoren en belangrijkste strategische overwegingen

Deel II - Lessen voor vandaag

Lessen voor vandaag

- Gesprek met Robbert Coenmans (medewerker Arbeidsvoorwaardencoördinatieteam FNV)
- Welke overwegingen zijn er nu?
- In welke mate verschilt de coronacrisis van de huidige situatie?
- Wederom sprake van asymmetrische gevolgen (o.a. energie-intensieve industrie). Welke overwegingen?
- Welke overwegingen onder huidige arbeidsvoorwaardenagenda (2023)?

Deel III - Vragen en discussie